

Pokreni se,
uđi u novu eru.

Take action,
enter a new era

Izlazak sunca iznad Himalaja , Pendhi, Nepal, 2012, Eugenia Arribas

PREDGOVOR

„2. Nalazimo se na istorijskoj **raskrsnici**. Smjer koji sada odaberemo odredit će hoćemo li uspjeti ispuniti data obećanja. S našom globalizovanom privredom i sofisticiranim tehnologijama možemo odlučiti okončati stare boljke poput ekstremnog siromaštva i gladi. Ili pak možemo nastaviti degradirati našu planetu i dopustiti da nas nepodnošljive nejednakosti okuju gorčinom i očajem. Naša ambicija je postići održivi razvoj za sve .“

„12. Međutim, mi isto tako znamo da ovi problemi nisu prirodne nesreće ili rezultati pojava izvan naše kontrole. Oni proizlaze iz aktivnosti i propusta osoba – javnih institucija, privatnog sektora, te drugih zaduženih za zaštitu ljudskih prava i poštovanje ljudskog digniteta.

13. Imamo znanje i sredstva za rješavanje tih izazova. Ali potrebno nam je, već danas, hitno vođstvo i zajedničko djelovanje.“ *

*Izvodi iz sažetog Izvještaja glavnog sekretara za Post-2015 Agenda, The road to Dignity by 2030: Ending Poverty, Transforming All Lives and Protecting the Planet

Ovo je kratka verzija brošure Pokreni se, uđi u novu eru.

Za reference, vidi potpunu verziju, Bibliografija

Web stranica: <http://takeaction-enteranewera.webstarts.com>

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/119702951714013/>

Linkedin: <https://www.linkedin.com/grp/home?gid=8385007>

Pokreni se, uđi u novu eru od Ann-Lis Svensson, Ivona Sak, Ayse Sakar, Carolina Hoyos, Eugenia Arribas

Licencirana od strane <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

Prevele sa engleskog: Marija Zrnović, Milica Zrnović

UVOD

DEFINICIJA ODRŽIVOG RAZVOJA I SVRHA OVE BROŠURE

Održivi razvoj je odnos između ekološkog, ekonomskog i društvenog razvoja. Sve tri dimenzije su međusobno povezane, tako da jedna zavisi o druge dvije: zajedno djeluju na dobrobit za danas i sutra.

Postoji više definicija održivog razvoja, ali najčešće citirana je iz Naše zajedničke budućnosti, poznate i kao Brundtland Report:

„Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjih, a da pritom ne ugrožava sposobnost budućih generacija da udovolje svojim vlastitim potrebama.“

U šestom poglavlju „O ciljevima Održivog razvoja“ vidjet ćemo kako se tri dimenzije međusobno stapaju i postaju jedan krug sa 17 ciljeva za održivu budućnost.

Iskusili smo izvanredan privredni rast, posebno u posljednjih 50 godina. Većina ljudi je bogatija, zdravija i živi duže. Međutim, način na koji se razvijamo nije održiv. Ovaj rast dolazi s visokom cijenom za okolinu, a pritom su pojedine skupine izostavljene. Ako nastavimo istim putem (BAU „Business as usual“), rizikujemo gubitak cjelokupnog dosada postignutog napretka.

Pozivamo ljude širom svijeta da nam se pridruže u pitanju: „Hej, stani na minutu! Gdje to mi idemo? Mora postojati bolji način!“

Svrha ove brošure je doprinijeti održivom razvoju inspirišući ljude da preduzmu korake kako bi se riješila ključna pitanja održivosti. Pokušavam objasniti kompleksna pitanja na jednostavan način i dati predloge o tome što možemo učiniti **kako bi se dogodila** nužna promjena.

Budućnost je u našim rukama. Moramo djelovati i to odmah!

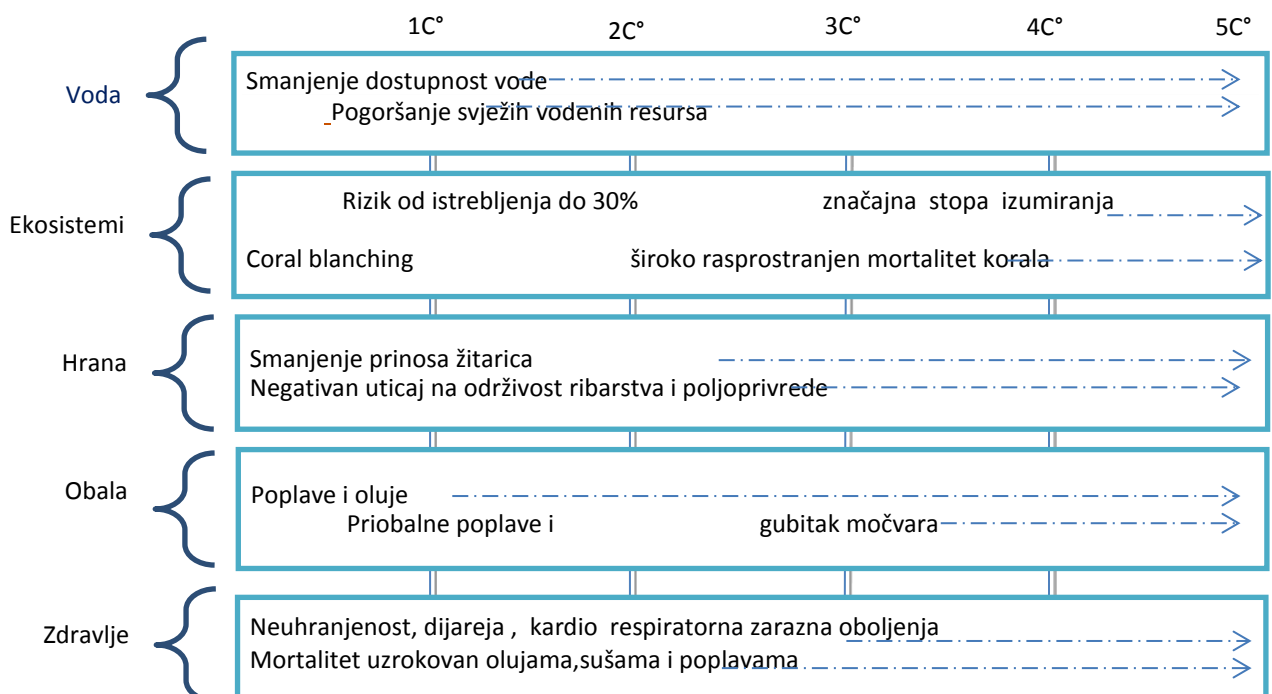
1. KLIMATSKE PROMJENE

ŠTA SU KLIMATSKE PROMJENE?

U principu, topla planeta se može smatrati ljepšom nego hladna. Međutim, globalno zagrijavanje stvara promjene u klimi koje su rezultirale ekstremnim događajima, kao što su super oluje i ljetni toplotni udari koji ugrožavaju živote i uništavaju skupu infrastrukturu.

Afrika je posebno osjetljiva na klimatske promjene. Mnoge afričke zemlje vjerovatno će, kao rezultat klimatskih promjena, doživjeti destruktivne efekte na poljoprivredu, infrastrukturu, zdravlje, lokalne načine života i biodiverzitet. Zemlje sa visokim dohotkom u nižim geografskim širinama su takođe pogođene klimatskim promjenama. U južnoj Evropi, predviđeno je da će se trenutni uslovi (visoke temperature i suša) pogoršati u regionu koji je već podložan klimatskim promjenama. To će dovesti do neuhranjenosti, usporenog rasta djece, osjetljivosti na infektivne bolesti, smanjenje dostupnosti vode i hidroenergetskog potencijala, i uopšte, do gubitka prinosa usjeva. Sve ove promjene su uzrokovane porastom emitovanja **gasova staklene bašte (GHG)** u atmosferu. Neke od promjena koje možemo iskusiti, ako nastavimo sa povećanjem efekta staklena bašte, su navedene ispod.

Slika 1. modifikovan od REF (10) . Ilustrativni primjeri globalnih uticaja projektovan za klimatske promjene

Šta Možemo Da Uradimo?

Mi smatramo da je najkritičnije pitanje da rast temperature ostane ispod 2 ° C , jer to utiče na sva druga pitanja održivosti. Efekti klimatskih promjena mogu se smanjiti dekarbonizacijom; postepeno zamjenjujući ugalj i naftu sa čistom energijom. Pratite konferenciju o klimi, COP21, u decembru 2015, godine i obaveze vaše zemlje da ostane ispod povećanja 2 ° C limita .

Pogledajte poglavlje za više predloga, kako mogu da doprinesem dekarbonizaciji planete.

2. PLANETARNE GRANICE

Godine 2008. grupa međunarodnih naučnika identifikovala je devet granica unutar kojih će naša planeta i dalje imati kapacitet za održavanje ljudske populacije i naših aktivnosti. Nama je u interesu, kao pojedincima i kao globalnom društvu, izbjeći prelazak tih ograničenja.

Dobra vijest je da imamo sredstva za održavanje ovih granica, i sada je na nama da ih primjenimo kako bi planeta postala sigurnije mjesto gdje čovječanstvo može napredovati u skladu sa svime što nas okružuje, sve do najmanje pčele.

Extinct Giant Turtle- Lonesome George

Do sada, uslijed ljudskih aktivnosti, četiri (4) granice su već pređene:

1. **Granica Biodiverziteta** : The Living Planet Index, koji mjeri sve žive vrste na planeti, pokazuje pad od 30% vrsta od 1970. godine.
2. **Protok azota i fosfora** : Azot čini 78% naše atmosfere i to je osnovna komponenta proteina koju svi organizmi trebaju za život, uključujući i ljude. Jedan od načina da se proizvede sintetičko đubrivo je pretvoriti normalni azot (N₂) u reaktivni azot. Masovno korišćenje đubriva destabilizuje prirodne tokove azota i fosfora u okruženju i dovodi do povećanja kiselosti tla i efekta staklene bašte, zagađenja i kisele kiše. Dodatne hranjive supstance iz đubriva, u vodenom sistemu takođe mogu prouzrokovati cvijetanje algi (cvijetanje mora), koje absorbuje kiseonik iz vode i stvara velike "mrtve zone" u okeanima, gdje ništa ne može živjeti.
3. **Resursi svježe vode** : Samo 3% vode na Zemlji je svježa voda, od kojih se 2% nalazi u glečerima, ledu i snijegu koji se djelimično otapa tokom toplijih godišnjih doba snadbjevajući nas vodom tokom cijele godine. Ostatak se nalazi pod zemljom, u jezerima, potocima i slično. Ipak, svijetske zalihe svježe vode se stalno smanjuju zbog poljoprivrednih, industrijskih, sportskih aktivnosti ... aktivnosti koje uzrokuju promjene riječnih tokova, zagađuju zalihe vode i oštećuju prirodne sisteme za pročišćavanje voda. Svježa voda je ograničen resurs, neophodan za naš opstanak. Predviđeno je da će do 2025. godine, 1,8 milijardi ljudi biti pogođeno apsolutnom nestašicom vode.
4. **Promjene u korišćenju zemljišta** . Danas ima skoro 3 puta više ljudi na planeti nego 1950-te! Potražnja za hranom i prirodnim resursima je porasla. Šume i močvare su pretvorene u (uglavnom niskoprihodna) poljoprivredna zemljišta. Posljednje preostale šume, 31% površine zemljišta planete, su u kritičnom stanju što se tiče biodiverziteta, riječnih tokova i prirodnih ciklusa, uključujući skladištenje CO₂ koji utiče na klimatske promjene. Potrebne su nam usluge koje naše šume nude, ali zbog njihovog krčenja SVAKOG MINUTA gubimo šume veličine 36 fudbalskih terena.

U ovom poglavlju pokazat ćemo važnu ulogu planetarnih granica u održivom razvoju.

Šta Možemo Da Uradimo?

Kritično pitanje, predloženo od strane "Planetarnih granica" (*Planetary Boundaries*), je obezbijediti održive modele potrošnje i proizvodnje. Predlažemo promociju i primjenu održivih **načina potrošnje** u praksi, kao i ubiđivanje drugih da učine isto. Zahtjevati i kupovati sertifikovane proizvode. Promovisati uvođenje sertifikata, ako nisu dostupni. Sve granice su međusobno povezane, poput ljudskih života. Napraviti pozitivan uticaj na jednu od granica takođe će uticati i na ostale. molimo vas da nam se pridružite !!

Mandela-2008
Wikimedia

3. SIROMAŠTVO I SOCIJALNO UKLJUČIVANJE

"Prevazilaženje siromaštva nije zadatak milostinje, **to je čin pravde**. Kao ropstvo i rasna diskriminacija (aparthejda), siromaštvo nije prirodno. To je čovjek napravio i može se prevazići i iskorijeniti djelovanjem ljudskih bića. Ponekad pada na generaciju da bude velika. Vi možete biti ta generacija. Neka vaša veličina cvijeta." Nelson Mandela.

Kao što smo naveli u uvodu, **održivi razvoj** je odnos između ekološkog, ekonomskog i društvenog razvoja.

U ovom poglavlju posmatramo siromaštvo i socijalno uključivanje; ključna pitanja u društvenom razvoju. Svijet je bio uspješan u borbi protiv siromaštva u poslednjih 30 do 40 godina. Siromaštvo se ubrzano smanjuje. Ljudi žive duže, vode zdraviji život i sve više ljudi ima pristup mogućnostima da nastave da napreduju.

Procjenjuje se da će srednja klasa u zemljama koje se brzo razvijaju Brazilu, Rusiji, Indiji i Kini povećati za 1,6 milijarde ljudi između 2000. i 2020! Ova nova srednja klasa ima pristup zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju i bili su u mogućnosti da beneficiraju zahvaljujući ekonomskom razvoju. Međutim, neki ljudi, uglavnom oni koji žive u ekstremnom siromaštvu, su ostavljeni po strani. Razvoj nije sveobuhvatan.

Socijalno uključivanje (inkluzija) je kada svi ljudi imaju pristup mogućnostima, nezavisno od njihovog društvenog i ekonomskog položaja. Inkluzivno društvo je otvoreno društvo sa sistemom zaštite koji pruža ekonomsku i socijalnu sigurnost i mogućnost za mobilnost i napredak.

Baš kao što smo doživjeli klimatske promjene i degradaciju životne sredine, zbog nepoštovanja granica životne sredine, tako isto doživljavamo i nestabilnost, nasilje i masovnu migraciju kada razvoj nije socijalno i ekonomski sveobuhvatan. Ljudi postaju frustrirani i mnogi su zarobljeni u siromaštvu.

UN Photo Child in slum#451877

Od 7 milijardi ljudi koji žive na našoj planeti, **2,2 milijarde još uvijek se bori da preživi sa manje od \$ 2 dolara dnevno**. Milioni i milioni ljudi odlaze na spavanje gladni svake noći, jednako i djeca i odrasli. Tri od četiri osobe u **ekstremnom siromaštvu** žive u **Južnoj Aziji** ili u **Podsaharskoj Africi**. Ne mora da bude ovako. Imamo sredstva i znanja koja su potrebna svakome da živi dobar život.

Postoji nekoliko razloga zbog kojih ljudi žive u siromaštvu, u zavisnosti od države i lokalne situacije. U ovom poglavlju ćemo vidjeti kako je ljudski razvoj - obrazovanje u djetinjstvu, posebno za djevojčice - neophodan uslov da se ekonomski razvoj održi.

UN Photo Leading African Girl #161797

Šta Možemo Da Uradimo?

Predlažemo za svako poglavlje jednu kritičnu kolektivnu akciju. Za poglavlje siromaštva i socijalne uključenosti ova akcija bi bila: fokus na obrazovanje za sve; promovisanje putem društvenih medija i relevantnih organizacija / institucija minimalno srednje obrazovanje, posebno za djevojčice i za djecu koja žive u siromaštvu.

4. ODRŽIVI GRADOVI

Waterfront Walkway Burlington, Ontario, Canada

- Održivi gradovi su gradovi koji mogu da zadovolje naše sadašnje potrebe bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje.
- Održivi gradovi su ekološki održivi, i ekonomski i socijalno inkluzivni.
- Održivi gradovi nude mogućnosti i integrišu sve stanovnike, uz spriječavanje i iskorijenjivanje ekstremnog siromaštva.

Prije industrijske revolucije, svjetska populacija je iznosila 1 milijardu ljudi, od kojih je 10% živjelo u gradovima. Sada svjetska populacija iznosi 7 milijardi, više od 50% živi u gradovima, a očekuje se da će se gradsko stanovništvo dodatno povećati za **2,5 milijarde ljudi između 2014 i 2050**. Procjenjuje se da će 90% ovog povećanja biti u zemljama sa niskim prihodima koje imaju brži ekonomski razvoj i koje se brže urbanizuju nego zemlje sa visokim dohotkom.

Pored neposrednih izazova vezanih za ovaj brzi razvoj, trebamo uzeti u obzir da se:

- **80% globalne energije** troši u gradovima, a **70% ugljen-dioksida** (najkritičnijeg gasa za klimatske promjene) se proizvodi u gradovima.
- **Socijalne nejednakosti** u gradovima su u porastu. Postoje ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu i drugi koji žive u ekstremnom bogatstvu. Ako se ovo ne riješi, više od milijardu ljudi će živjeti u sirotinjskim uslovima u 2030. Ovo će dovesti do patnje, nepravde, nestabilnosti i nasilja.
- Gradsko stanovništvo u prosjeku vodi **neodrživ način života**. Neke studije pokazuju da 30-50% hrane koja se konzumira u gradovima propada. Sa rastom grada, sve veći broj ljudi će **usvojiti ovaj isti način života**. Hitno treba da se uvede **kultura održivog življenja**.

Gledajući ove trendove, možemo vidjeti da značajan dio izazova održivosti (kao i mogućnosti, ako su pravilno riješene) dolaze iz gradova.

Gradovi imaju kapacitete i resurse da preuzmu vodeću ulogu u održivom razvoju!

U ovom poglavlju ćemo vidjeti kako možemo, rukovoditi našim gradovima sa električnom energijom proizvedenom od **čiste energije**, investirati u **pametne, energetske efikasne infrastrukture** i otvoriti mogućnosti svima za napredak, **ne ostavljajući nikoga iza sebe**.

Šta Možemo Da Uradimo?

Ključno pitanje koje predlažemo za održive gradove je da **budu lideri za održivost**. **Pridružite se vašim vršnjacima i razvijte i proširite inkluzivni, održivi način života i kulturu**. Ljudi u gradovima mogu odigrati ključnu ulogu u održivom razvoju: promjena se širi iz gradova na ostatak zemlje.

5. EKONOMSKI RAZVOJ

Mi ljudi, daleko smo stigli od otkrića vatre

Sada živimo u Moderno doba, oblikovano od
Socijalnih i Ekoloških

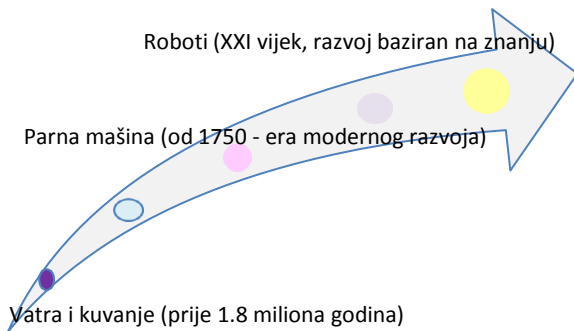

Figura 1, Timeline, Ivona Sak

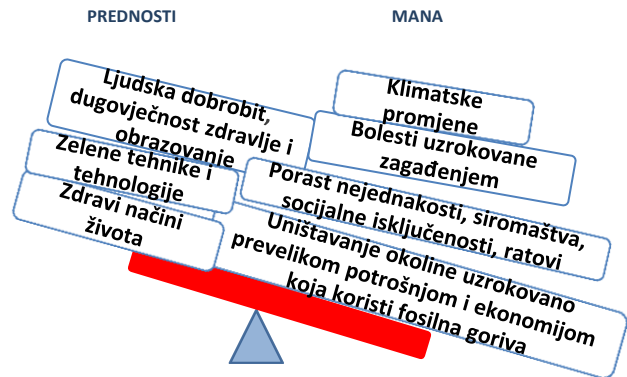

Figura 2. Prednosti i mane, Ivona Sak

Šta Možemo Da Uradimo?

Kao pojedinci možemo

- Koristiti čistu energiju
- Proizvoditi i zahtjevati ekološke proizvode i usluge
- Koristiti mašine, tehnike i tehnologije koje štede energiju i resurse
- Biti " karbon neutralni " za vrijeme prelaska na čiste izvore energije, nadoknaditi/kompenzovati naše emitovanje gasova (proizvodnja, avioni itd)
- Istraživati i promovisati mjere ekonomskog razvoja, pored BDP-a; mjere koje se smatraju ekološkim i društvenim troškovima

Kao firma možemo

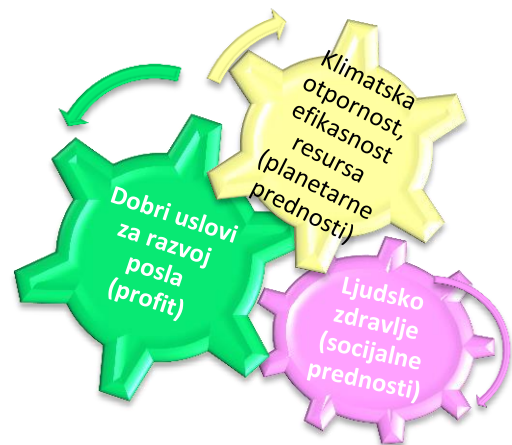
- Zatražiti i pokrenuti transformaciju ka nisko karbonskom, klimatski otpornom, štedljivom i socijalno uključivom poslu, mjeriti socio-ekonomski napredak indeksom koji smatra okolinu i društvo kao dodatne ekonomske faktore .
- Biti u skladu sa propisima i standardima održivosti
- Podsticati kontakte i poslovne partnere da postanu ekološki „svjesni“ i da poštuju okolinu i ljude

Što Dobijamo Time?

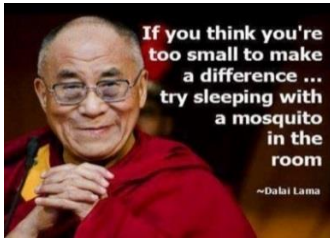
Ljudsko zdravlje i dobrobit; dobri životni uslovi, dobar kvalitet vazduha i hrane, čistu okolinu koja doprinosi ljudskom zdravlju, i fizički i mentalno; socijalne i ekonomske uključenosti; poštovanje ljudskih prava svih ljudi; stabilnost i prosperitet.

Dobri uslovi za obavljanje poslova; zajedničke vrijednosti za potrošače i poslovne subjekte; dobro poslovno okruženje; stabilnost i profit; smanjenje troškova za poslovanje; energetska sigurnost, stabilnost imovine i poslovnih aktivnosti; pristup prirodnim resursima i zdrave radne snage.

Planetarne prednosti: oporavak prirode, vodenih ciklusa i klimatska stabilizacija, sigurnost resursa; životni balans za preostale vrste. Priroda nastavlja pružati proizvode i usluge; vlakna, energiju, hranu i sirovine.

6. MCR I COR

Milenijumski Ciljevi Razvoja (2000-2015)

Ciljevi Održivog Razvoja (2016-2030)

Milenijumski Ciljevi Razvoja (MCR) 2000-2015 su sastavljeni od holističkog skupa osam mjerljivih, ključnih ciljeva za razvoj **zdravstva**, **obrazovanja**, **životne sredine** i **partnerstva**. [Pogledajte ovdje](#).

Sobzirom da je Deklaracija o ljudskim pravima usvojena od strane UN-u 1946. godine, stečeno je dobro iskustvo u društvenom razvoju. MDG predstavlja nastavak i proširenje **Samita za dječije ciljeve (opstanak, zdravlje i obrazovanje) iz 1990. godine**. Predvodili su revoluciju socijalnog razvoja koja se dogodila tokom poslednjih 30 godina i postavili su osnovu za ekonomski razvoj koji imamo danas.

Društveni razvoj je nešto što mi činimo mogućim. U međuvremenu nove vakcine i lijekovi moraju da se razviju, a vladine politike i strukture su definisane kako bi upravo one mogle da dopru do najudaljenijih područja. Iza uspeha, bilo je, ponekad, herojskih napora veoma posvećenih ljudi, prilikom sprovođenja ovih politika u izazovnim okruženjima.

Kamile nose vakcine u ledenim utijama udaljenim područjima bigstockf9photos

Ciljevi Održivog Razvoja (COR) 2016-2030

proizilaze iz MCR, ali imaju širi plan. Ciljevi Održivog Razvoja pokrivaju sve tri dimenzije; društveni, ekološki i ekonomski razvoj, (vidjeti sliku lijevo ispod), ali ove tri dimenzije se spajaju i postaju jedan krug sa 17 integrisanih ciljeva (u 17 boja) za održivu budućnost. Za kompletnu listu ciljeva [pogledajte ovdje](#). Sa novim ciljevima želimo postići: smanjenje nejednakosti unutar i između država, ne ostavljajući nikoga iza; zajednički prosperitet i održivi stil života za sve; mirna, bezbedna, jednostavna i inkluzivna društva. Sa Ciljevima Održivog Razvoja težimo ka inkluzivnom društvenom i ekonomskom razvoju koji je unutar planetarnih granica.

THE GLOBAL GOALS
For Sustainable Development

Korporativni sektor i civilno društvo treba da, u saradnji sa njihovom vladom, aktivno učestvuju u realizaciji ciljeva. Godišnji SDG izveštaji o napretku biće pripremljeni i objavljeni široj javnosti. Na taj način svi možemo pratiti šta se planiralo i kako ti planovi napreduju u našoj zemlji.

Mi imamo kapacitet da to obavimo kako treba, i mi možemo svi zajedno, da živimo boljim i zdravijim životom koji je jednostavan, pravičan, inkluzivan i u ravnoteži sa prirodom od koje zavisimo.

Šta Možemo Da Uradimo?

Kao dio naše kolektivne akcije, hajde da proširimo priču o važnosti ovih ciljeva i hajde da pažljivo pratimo i podržavamo njihovo sprovođenje i implementaciju na svim nivoima.

ZAKLJUČAK I AKCIJA

U šest poglavlja dali smo osnovnu pozadinu za ekološki, socijalni i ekonomski razvoj. Predstavili smo činjenice, izazove, prilike, i što je najvažnije, sugestije za akciju.

Tokom poslednjih 50 godina napravili smo fantastičan napredak u mnogim oblastima ali naša planeta je u lošem stanju. Ekosistem je izvan ravnoteže; vazduh, voda, zemljište i okeani su zagađeni, šume su posječene, mnogim živim vrstama prijeti izumiranje, a klima se mijenja sa razornim posljedicama. Imamo krajnje siromaštvo i ekstremno bogatstvo, povećanje frustracije, migracije, nasilja i rat.

Napisali smo ovu brošuru, jer smo uvjereni da ćemo preokrenuti situaciju, spasiti planetu, nastaviti da napredujemo i da budemo zdravi u održivom i pravednom svijetu, ne ostavljajući nikoga iza sebe; svijet bez siromaštva, gladi i bolesti i gdje život može da napreduje, svijet u kome čovječanstvo živi u harmoniji sa prirodom i gdje priroda može da nastavi da pruža usluge ljudima i svim drugim živim vrstama.

Mi se suočavamo sa najozbiljnijim izazovima sa kojima se ljudski rod ikada suočio. Vlade će igrati važnu ulogu u prelasku u novu eru održivosti, **ali uspjeh će zavisiti u velikoj mjeri od nas kao pojedinaca**; da aktivno učestvujemo; zahtjevanje, predlaganje i obezbjeđivanje promjena se odvija u našim zajednicama i šire. Internet i društveni mediji otvaraju nove mogućnosti za komunikaciju i mobilizaciju na lokalnom, nacionalnom i globalnom nivou.

U zaključku ove brošure stavljamo **kritične akcije** zajedno. To su akcije koje nismo navikli da preduzimamo ali one se strateški bave ključnim pitanjima za kritične promjena koje su nam potrebne. Naša akcija je hitna; radi se o očuvanju planete i nas samih. Potrebno nam je inkluzivno društvo i ekonomski razvoj koji je u okvirima planetarnih granica, koji "nikoga ne ostavlja iza sebe" i koji ima za cilj dobrobit.

Naš način života je takođe veoma važan. Kolektivne kritične aktivnosti u nastavku su praćene sugestijama o tome **šta možemo da učinimo u našem svakodnevnom životu**. Nije dovoljno da se spasi bolesna osoba, takođe se mora obezbjeđi i da ta osoba ostane zdrava. Ima nas 7 milijardi ljudi na ovoj planeti. Moramo da počnemo da živimo kao jedna porodica, poštujući jedni druge; obezbjeđujući fer udio za svakoga i dovoljno za sve i da je ta "kuća" dobro uređena.

1. Kolektivna Akcija Ka Održivom Razvoju

Tokom konsultacija za ovu brošuru traženo nam je da se odmah preduzme 5 najkritičnijih akcija za održivi razvoj.

Sva poglavlja u ovoj brošuri su povezana jer predstavljaju 3 komponente održivog razvoja (društveni, ekonomski i ekološki), i svako poglavlje završava se **jednim kritičnim pitanjem** za naše zajedničke akcije za **postizanje održivog razvoja**:

1. Jedno od najvažnijih pitanja sada za nas i našu planetu je u *Klimatske promjene*; ostati ispod porasta temperature za 2 ° C. Ovo utiče na sva ostala pitanja održivosti. **Sve zemlje moraju pokrenuti što prije potrebne mjere kako bi se osiguralo da CO2 i drugi ljudski usvojeni GHG gasovi dođu na 0 do 2070!** Pogledajte Poglavlje 1, **Kako mogu pomoći dekarbonizaciji planete?**

2. Kritično pitanje koje predlažemo za **Planetarne granice** je da se obezbjede obrazci za održivu potrošnju i proizvodnju. Predlažemo da se promoviše i praktikuje **održiva potrošnja**, i da se ubjede i drugi da učine isto.

Zahtjevanje i kupovina sertifikovanih proizvoda. Promovisanje uvođenja sertifikacije, ako nije dostupna.

3. Za **Siromaštvo i socijalnu inkluziju** sveobuhvatni cilj je da **ne ostavlja nikoga iza sebe**, i najkritičnije pitanje koje predlažemo u ovom poglavlju je da sva djeca, posebno djevojčice i djeca koja žive u siromaštvu, završe barem srednje obrazovanje.

Pratite napredak i trendove, i preduzmite mjere za inkluzivno obrazovanje u vašoj zajednici i u vašoj zemlji na način koji je moguć za vas.

4. U poglavlju **Održivi gradovi** vidimo kako su 3 dimenzije: društveni, ekološki i ekonomski razvoj, međusobno povezani i mogu da se preklapaju u održivom gradu.

Gradovi mogu biti **vodiči za održivi razvoj**. Kritična akcija koju predlažemo za održive gradove je **da se razvije kultura održivog načina života**. Budi lider za održivost, pridruži se svojim vršnjacima i razvij i proširi inkluzivni, održivi načina života i kulturu.

5. **Ekonomski razvoj**. Napredak se trenutno mjeri u ekonomskom rastu (BDP-u) koji ne uzima u obzir održivost, kao ni socijalne i ekološke troškove. Posljedice nas vode u neodrživom pravcu. Kritično pitanje je da se istraže i promovišu **alternativne mjere napretka** u kojoj je ekonomski rast samo sredstvo a **dobrobit je krajnji cilj**.

Mi predlažemo da se pridružite grupama i društvenim mrežama, da se **angažujete u diskusijama i podjelite svoje mišljenje i zabrinutost na našoj Facebook i LinkedIn stranici**.

6. **Ciljevi održivog razvoja (CORs)** su ciljevi ka održivom razvoju koji žele postići sve zemlje, bogate i siromašne, u narednih 15 godina. Pronaći ćeš sve ciljeve na ovoj stranici:

<https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs> .

Mi svi treba da uzmemo **CORs** kao okvir za globalni, nacionalni i lokalni razvoj, promovisati i učestvovati u njegovoj realizaciji, pratiti napredak i ispitivati odlaganja.

Molim vas, razmotrite sa prijateljima i podijelite ovu brošuru na društvenim mrežama. Budite dio globalnog pokreta za održivi razvoj.

Takođe, očekujemo da razmotrimo ova pitanja i brošuru sa vama na Facebook-u:

<https://www.facebook.com/groups/119702951714013/> dobrodošli ste i na našu LinkedIn grupu:

<https://www.linkedin.com/grp/home?gid=8385007>.

Za reference vidi bibliografiju u **punoj** verziji "Pokreni se,uđi u novu eru", <http://takeaction-enteranewera.webstarts.com>.

2. Šta Mogu da Učinem u Svakodnevnom Životu?

Takođe, zatraženo nam je da predložimo kako primijeniti održive prakse u svakodnevnom životu. Vjerovatno ste vidjeli neke od njih ranije, ali svi moramo nastaviti raditi na njima tako da postanu dio naše kulture.

- **Redukovati, ponovo koristiti i reciklirati.** Smanjiti efekat staklene bašte koji se stvara prilikom uzgoja/ rasta, proizvodnje i odlaganja novih proizvoda.
- **Efikasno koristiti vodu.** Zalivajte zemlju i svoje bašte malo ali dovoljno; popravite slavine i ne dozvolite da voda teče dok perete pod, tokom brijanja ili pranja zuba. Nek tuširanje kraće traje; ograničena upotreba vode, posebno tokom kraćih tuširanja, znatno smanjuje potrošnju energije za pumpanje, prečišćavanje i grijanje vode.
- **Balansirajte ishranu i ne bacajte hranu.** Kada ljudi bacaju hranu, svi resursi koji su korišćeni za rast, prevoz, pakovanje i procesuiranje te hrane su uzaludno potrošeni, uključujući i velike količine vode koje su uključene u proces rasta, proizvodnje i transporta hrane. Za ljubitelje mesa, odredite nekoliko dana u nedelji bez mesnih proizvoda. Otkrijte reznovrsna jela od povrća i jedite lokalno uzgojenu hranu.
- **Isključite motore vozila pri zaustavljanju na više od 2 minuta.** Pokušajte da koristite vozila sa efikasnim sagorijevanjem goriva i niskim količinama izduvnih gasova kao i javni prevoz. Hodajte ili vozite bicikl kada je to moguće. Ostavljajući svoj automobil kod kuće samo dva dana nedeljno može da se smanji količina štetnih gasova u prosjeku za dvije tone godišnje. Za duža putovanja, bolje je da se ide vozom nego autobusom ili avionom.
- Kada kupujete, na poslu / školi, zamolite ljude, kada je relevantno, da proizvode **manje otpada** i da koriste manja pakovanja, posebno **plastike**.
- **Poboljšajte sistem za grijanje/hlađenje u vašem domu, koriste štedne sijalice i niskoenergetske mašine. Ne zaboravite da isključite uređaje kada nisu u upotrebi.** Koristite minimum energije i zamolite prodavnice, autobuse kao i javne ustanove da urade isto. Održavajte svoje uređaje za grijanje/hlađenje i ne zaboravite omalterisati i izolovati vaš dom (postavite eloksiranu bravariju u hladnim klimatskim uslovima).
- Molimo dodajte svoje predloge.

Nadamo se da vas je ova brošura inspirisala, da ćete nam se pridružiti u akciju, da ćete je podijeliti kao i svoje mišljenje sa drugima i postati lider održivog razvoja u vašem društvu. Zajedno možemo spasiti planetu i nastaviti da napredujemo. To je hitno, to je ljudski i to je ono što želimo. Budućnost je u našim rukama. Niko to neće uraditi za nas. Moramo djelovati i to odmah!